

A nyári kórusmunka a két kiváló karnagy vezetésével a munkaévben is folytatódik. A Mandák-kórus tagjai havonta egy hétvégére összegyűltek gyakorlásra az ország legkülönbözőbb helységeiből; ősszel Győrben és környékén, télen pedig Nógrád megye gyülekezeteiben vállaltak szolgálatot.

Bence Gábor

* * *

Evangélikus kántorlapjainkon szeretnénk rendszeresen bemutatni egy-egy gyülekezet vagy egyházmegye zenei életét. Elsőként a kelenföldi ének- és zenekar fiatal karnagyát, Bence Gábort kérdeztem.

Egy gyülekezet egyházzeneje – Kelenföld

F. G.: *Milyen munkaágak jellemzik gyülekezeted zenei életét, milyen hagyományokra tekinthettek vissza ezekben?*

B. G.: Mielőtt leltárszerűen felsorolnám a zenei tevékenységeket a gyülekezetben, hadd kezdjem avval, hogy e tevékenységek céljáról szólok. Mert a gyülekezet nagysága és a kelenföldi templom többé-kevésbé centrális elhelyezkedése meg-megújuló kísértést jelent, hogy egyházzeneink öncélú művészkedéssé váljon. Minden zenei munkaterületnek az egyház liturgiájába kell bekapcsolódnia úgy, hogy az egyházzenevel foglalkozók tagjai legyenek annak a gyülekezetnek, amelyben szolgálnak.

Protestáns gyülekezetről lévén szó, természetes, hogy a legrendszeresebb szolgálat az istentiszteleti orgonajáték, a gyülekezeti ének előkészítése és kísérése. *Sulyok Imre* zeneszerző és orgonaművész 1951 óta látja el ezt a feladatot példamutató alázattal és odaadó szakértelemmel. Varázslatos személyiségén és hitén túl a liturgikus zenéhez való hozzáállását az teszi hitelessé, hogy azon kevesek közé tartozik, akik zeneszerzői, karnagyai és orgonaművészi tanulmányaik után elvégezték az akkor még létező zeneakadémiai protestáns egyházzenei szakot is. Hálás vagyok azért, hogy gyermekkorom óta figyelhettem szolgálatát, amelyben mindig a liturgikus szempontok voltak a meghatározók.

Gyülekezetünknek nem sokkal a templom megépülése után énekkara is alakult, melynek karnagya eleinte *Weltler Jenő*, majd *Kapi-Králik Jenő* volt (mindketten az evangélikus kóruskultúra nagy alakjai). 1951-től 1980-ig az énekkart is *Sulyok Imre* vezette, és ekkor vettem át tőle a stafétabotot. Az ötvenes-hatvanas években az egyházi zene száműzve volt a koncertpódiumokról, sokakat vonzott hát a templomi kórus. A liturgikus funkciók mellett kulturális missziót is jelentett ez a munka: egy sor akkori kortárs szerző művét mutatta be a kórus. Ma a reformációt követő két évszázad máig meghatározó evangélikus hagyományait igyekszünk életben tartani, sőt „újraélni”. Visszatérő örömforrás és megerősítés a századokkal előttünk járók hitvalló zenéjébe bekapcsolódni.

Az énekkar mellé 1988-ban kamarazenekar is alakult. Szükségét éreztük annak, hogy az addig alkalmanként összetrombitált hangszeres együttest rendszeres próbákat vállaló, összeszokottabb zenekar váltsa fel.

F. G.: *A gyülekezet mely rétegéből kerülnek ki a zenekari együttesek tagjai?*

B. G.: Mint mondtam, fontosnak tartom azt, hogy az istentiszteleteken zenei szolgálatot végzők a gyülekezet tevékeny tagjai legyenek. Ennek legtermészetesebb módja az, ha a zenei tehetséggel megáldott gyülekezeti tagok kapcsolódnak be a közös zenei munkába. A fordítottjára is van azonban példa: nem ritka az sem, hogy valaki eleinte csak a zeneművek miatt jár közénk, és ezen keresztül kapcsolódik később a gyülekezet egészéhez.

A kórus létszáma úgy harminc-harmincöt fő, elsősorban gimnáziumi és főiskolás diákok, fiatal pályakezdők. Zenei iskolázottsági szintjük elég jó, ezért viszonylag gyorsan meg tudnak tanulni egy-egy új művet, sőt nem egy közülük kisebb szólófeladatokra is vállalkozik.

A zenekarosok egy része konzervatóriumban vagy zeneművészeti főiskolán tanul, koncertmesterük – Hoós Andrea – hivatásos zenekari zenész, másik része pedig igen jól képzett amatőr. Mind közösségileg, mind zeneileg hasznos ez a találkozás. A kantáták technikailag igényesebb szólószerepeire és hangszerzőlőira hivatásos zenészeket hívunk meg, itt törekszünk azonban arra, hogy lehetőleg huzamosabb együttműködés alakuljon ki e művészekkel.

F. G.: *Milyen rendszerességgel szolgál az ének- és zenekar istentiszteleteken, és milyen más zenés alkalmakon működik közre?*

B. G.: Körülbelül havonta, háromhetente adunk elő egy-egy nagyobb művet istentiszteleten. Ezek mellett nagyobb ünnepekkor kevésbé időigényes kórusműveket énekelünk. Így átlag kéthetente szolgál az énekkar.

Félévente egyszer az addigi munkát összefoglaló kis templomi hangversenyt is szerveztünk, persze ez így már nem liturgikus zene, de megvan ennek is a maga szerepe. Mind a zenészek, mint a gyülekezet zeneszerető rétege számára fontos és kedves ez az összegzés: jó látni a fejlődést, figyelmeztően kiemelődnek itt a zenei hibák, zsákutcák. Jó néha szemben állni a gyülekezettel, vállalni ezt a közvetlenebb kapcsolatot: kik is muzsikálnak a karzaton vasárnaponként.

Evangélikusságunkból adódóan az egyházi év legfontosabb ünnepe számunkra Krisztus halálának napja. Évtizedek óta központi feladat az énekkar számára is az erre való méltó emlékezés. Nagypénteken vagy nagyszombaton minden évben passiót éneklünk. Ha az azévi mű bele tud simulni a passióolvasásba vagy akár helyettesítheti azt (ilyen volt az elmúlt években Obrecht, Lechner és Schütz egy-egy passiója), akkor nagypénteket, ha szabadabb asszociációkkal meditáló (mint Telemann igen teátrális Lukács-passiója, vagy Haydn: A Megváltó hét szava... c. zenekari műve), akkor nagyszombatot választjuk.

F. G.: *Ezeken az alkalmakon kívüül van-e a kórusnak valami sajátos szerepvállalása is?*

B. G.: Nem tudom, jól értem-e a kérdést. Ha arra vonatkozik, hogy ún. vendégzerepléseink vannak-e, akkor azt válaszolom, hogy nem sok. Az a zene, amit mi éneklünk (s talán szerényen hozzá kell tenni: ahogy mi énekeljük) saját gyülekezetünk liturgiájának része; nem érzi túl otthonosan magát koncertszerű alkalmakon, nagy közös „dalosünnepeken”. Lelkesülten próbálkoztunk mi is effélével, de nem igen találtuk helyünket. Ha külföldre utazunk, akkor is elsősorban testvérgyülekezeteinket látogatjuk meg, s az ottani istentiszteleteken énekelünk.

Feladatunknak érezzük azonban azt, hogy az ellenreformáció hatására puritanizálódott és azóta csak részlegesen helyreállt evangélikus liturgiát a mai gyakorlat számára új istendicsőítő módokkal tegyük elevenebbé. Ilyen az introitusok éneklése, vagy az evangéliumolvasás utáni motettaéneklés is, de a legjelentősebb a gregorián alapú vesperák bevezetése gyülekezetünkben a böjti időszakban, illetve a kórus nyári-téli „edzőtáborain”. (A vesperák újjáélesztésére történt már korábban is erőteljes kísérlet templomunkban: az ötvenes években *Sulyok Imre* és *Botta István* akkori másodlelkész – kik saját szakterületeiken jelentős kutatói a reformáció utáni évszázadnak – vezették be talán a budapesti evangélikus templomok közül elsőként a szombat esti vecsernyét, és néhány évig elevenen is tartották azt.)

Itt említsem meg, hogy immár nyolcadik éve nyaranta két hetet töltünk Kalmazón, egy apró Tolna megyei faluban, melynek németajkú evangélikus lakosságát 1946–49 között szinte teljesen kitelepítették. Árván maradt műemléktemplomokat igyekezzük megmenteni a pusztulástól kétkezi munkával, szervezéssel, gyűjtögetéssel és azzal, hogy használjuk a templomot.

F. G.: *Mennyire érzitek a gyülekezet vezetősége és tagjai részéről, hogy igénylik a zenét és megbecsülik azt?*

B. G.: Mind a lelkészeink, mind a világi vezetők igen bátorítók, a gyülekezet felügyelője – *Kotsis Domokos* – ifjúkorában maga is énekkari tag volt, igényes zenehallgató és liturgiai kérdésekben eléggé közel állunk egymáshoz. A presbitériumnak tagja ma is – a két hivatásos egyházzenészen túl – négy énekkaros, no és még egy komoly szaktekintély: *Próhle Henrik* zeneakadémiai professzor. A lelkészek is nyitottak s nem elfogultak a „prózai igehirdetés” javára. Folytassam?

Ilyen körülmények között szinte már arra kell figyelniünk, nehogy magamutogatóvá, öncélúvá váljon tevékenységünk, hanem minél természetesebben és szervezesebben simuljon bele szolgálatunk a gyülekezet istentiszteleti életébe.

* * *

Pali bácsi

– Á, a lelkész úr... – mondta, mikor először beléptem a tamási evangélikus gyülekezet templomának kapuján. – Igen, éppen ideértem Pécsről, hosszú volt az út – kezdtem a beszélgetést... – Már két óra van, és már megyek is harangozni – mondta és elindult a padlásra kanyargó kis vaslépcső felé. Csak akkor vettem észre, hogy a kedves bácsi, aki fogadott, nem lát. Így kezdődött a kapcsolatom Pali bácsival, a vak kántorral. A meglepetés csak fokozódott, mikor a több mint 200 éves kis orgonához ült, miután megbeszéltük az istentisztelet énekeit és játszani kezdett. A század elején kiadott korálkönyv harmonizálásait játszotta a versszakok között kis közjátékkal. Nyugodt játékmód ez, alkalmat adva a kis pihenőre, levegővételre, torokköszörülésre, hiszen végig kell tudni énekelni az énekeket Isten dicséretére. Valahogy egy más világot idézett fel bennem, olyat, amelyet Karácsony Benő tudott teremteni könyveiben. Ahol fontosak azok az értékek, amiket őseinktől kaptunk, kapunk. Egy olyan világot, ahol nincs előbbrevaló dolog az Isten dicsőítésé-